

ДО ВИСШИЯ СЪДЕБЕН СЪВЕТ

СТ А Н О В И Щ Е

от Пламен Борисов Евгениев,
съдия в Специализирания наказателен съд

ОТНОСНО: Решение на Пленума на ВСС от 18.02.2021г. по т.1 от протокол № 3/18.02.2021г., с което са приети модел № 4 за реорганизация на съдебните структури на районно ниво и пътна карта с план за действие за реорганизация на съдебните структури на окръжно и апелативно ниво.

УВАЖАЕМИ ЧЛЕНОВЕ НА ВИСШИЯ СЪДЕБЕН СЪВЕТ,

Използвам предоставената възможност да изразя изцяло отрицателното си становище към приетия от Пленума на ВСС модел № 4 за реорганизация на съдебните структури на районно ниво и пътна карта с план за действие за реорганизация на съдебните структури на окръжно и апелативно ниво.

При изготвянето на модела са допуснати фундаментални грешки, поради които според мен същият ще доведе до влошаване на работата на съдилищата и до сериозни проблеми и хаос при осъществяване на правосъдието. Обобщено грешките се изразяват в това, че при изготвяне на модела е използвана остаряла информация, която не отразява настоящите тенденции в развитието на обществото. Подходено е твърде ограничено и тесногърдо, без да се проявят далновидност и прозорливост и да се предвиди съвкупното влияние на промените върху обществото като цяло, върху работната обстановка в преструктурираните съдилища, върху градската и околната среда.

На първо място модел № 4 взаймства в значителна степен решенията на приложения вече в края на 90-те години на 20-ти век модел за закриване на районните следствени служби, който стои в основата и на приложения от прокуратурата модел за закриване на районни прокуратури. Въпросната реформа в следствието също беше представена като преструктуриране, като първоначално районните следствени служби бяха преобразувани в териториални отдели към окръжните такива, с което предвид произтичащото

от това увеличение на заплатите на следователите, беше елиминирана евентуалната им съпротива. Впоследствие в рамките на няколко години бяха закрити поетапно всички териториални следствени отдели и към момента не е налице нито един такъв. Прилагането на модел, разработен за закриване на следствени служби обаче е несъвместимо с уникалната функция на съда да осъществява правораздавателната дейност в страната. Въпреки закриването на териториалните структури на следствието на районно ниво, функциите на същите по разследване бяха поети от районните управления на МВР и към момента са налице разследващи органи на всяко едно място, където е имало следствена служба. Функциите на съда по правораздаване не могат да бъдат поети от друг държавен орган, поради което моделът за закриване на следствени служби е неприложим в случая. Пряка последица от модел № 4 е, че малките районни съдилища, ще бъдат изцяло закрити и ще се преустанови осъществяването на правосъдие във въпросните населени места. Обещанието, че ще останат да съществуват териториални отдели на мястото на закритите съдилища е напълно голословно и не са налице никакви гаранции за изпълнението му. Същевременно опитът от възприетите като основа на модел № 4 решения относно реформата в следствието показват, че тези отдели се закриват в един сравнително кратък срок и в рамките на 10-15 години са окончателно закрити всички такива териториални отдели. Това се дължи на редица обективни фактори, свързани с необходимостта от постоянно ежедневно взаимодействие със службите, намиращи в централната структура, към която е разкрит отдела, което прави функционирането му неефективно. От друга страна настоящите членове на ВСС не могат да поемат ангажимент за запазване на териториални отдели за период по-дълъг от техния мандат, който изтича след година и четири месеца.

Следва ясно да се заяви, че в случая се касае за модел за масово закриване на съдилища, а не за реформа.

Преди да се пристъпи към закриване на районни съдилища, следва да се има предвид, че същите са изградени в продължение на 140 години, с усилията на поколения видни юристи и общественици. Благодарение на тези усилия малките съдилища към момента осигуряват на обществото едно много високо качество на правосъдие в разумни срокове. Ползват се с високо доверие сред населението на съответните общини и са гарант за налагането на чувство на справедливост в обществото. С приетия модел № 4 тези усилия на поколения българи се заличават с лека ръка, без да се държи сметка за

негативните последици от това закриване. Всички анализи и статистически данни налагат извода, че именно малките районни съдилища осигуряват изключително висока качество и срочност на правосъдието. Касае са за съдилища с много ниска отменяемост на актовете, в някои случаи близка до нула и с много бързо приключване на делата. Доколкото има проблеми, свързани със забавяния на дела и висок процент на отменени актове, същите са характерни в по-голяма степен за окръжните съдилища и по-големите районни съдилища, а не за тези, които са предвидени за закриване.

Същевременно модел № 4 не допринася за решаване на проблема с разликите в натоварването на съдиите, тъй като на много места е налице по-ниска натовареност за целия съдебен окръг и разместванията и преструктуриранятия в неговите рамки няма да се отразят по никакъв начин на високо натоварените съдилища в други съдебни окръзи или в столицата.

Практическото реализиране на модел четири би довело до сериозен хаос и затруднения в работата на редица съдилища. При разработването му, както посочих, по горе се взема за основа модел отпреди повече от 22 години, разработен за орган със съвсем различни функции от тези на съда. Същевременно се отчитат остарели тенденции и липсва далновидност и прозорливост относно бъдещето на правосъдната дейност. Ползвани са доклади и анализи на тенденции и процеси, изготвени в периода 2015-2016г., като не се отчитат новите тенденции, провокирани от пандемията от коронавирус. Прави впечатление желанието за концентрация на дейностите по правосъдие в столицата и големите градове, като не се отчитат негативните последствия от това.

На първо място съдебните сгради в нито един окръжен град не могат да поемат планираното драстично увеличение на персонала в окръжните и апелативните съдилища. Липсва визия как ще се осигурят работни помещения за преместения в областните градове персонал. Това е процес, който отнема много време и със сигурност не може да се реши в рамките на мандата на настоящия ВСС.

Значителното увеличаване на броя на делата в съдебните сгради в столицата и областните градове ще доведе и до концентрация на страни, адвокати, свидетели, служители на различни държавни служби и други граждани, увеличен трафик на автомобили в централните градски части, повишено замърсяване на въздуха и значително увеличение на рисковете за разпространение на заразни болести.

Преместването на дейности към областните градове и столицата, ще доведе до отлив на обучени, опитни служители от районните съдилища в малките градове, за които преместването на работното място в друг град би довело до значителни трудности от семеен и битов характер и голяма част от тях биха предпочели да напуснат съдебната система и да се насочат към друга работа в населеното място, в което живеят. Същевременно на тяхно място ще се наложи назначаване на хора без опит.

Не е съобразен ефектът от въвеждането на електронно правосъдие, въпреки инвестираният значителен ресурс в тази насока и влизането в сила на законодателни изменения от 30.06.2021г., съгласно които съществената част от съдебните актове ще се изготвят единствено в електронен вид.

Не са отразени съвременните възможности за дистанционно участие в съдебни заседания, чрез видеоконферентна връзка на страни, участници в процеса и членове на съдебния състав.

Към настоящия момент глобалните тенденции са за изнасяне на дейности от градските центрове и децентрализация на разпределението на персонала, с цел осигуряване на по-добра работна среда и по-голяма ефективност.

Същевременно модел № 4 планира концентрация на персонал и дейности в идеалните градски центрове, което неминуемо води до влошаване на работната среда и невъзможност за осигуряване на здравословни условия на труд, поради пренаселеността на съдебните сгради в големите градове.

От друга страна съдебните сгради в малките съдилища предоставят много по-добри и комфортни условия за работа и потенциалът им не следва да бъде загубен. Напротив оптималното решение е да се заложи на обратната тенденция, а именно да се изнесат дейности към тези населени места, с което да се разтоварят големите съдилища.

Работата на много хора в едно работно помещение значително намалява ефективността, тъй като води до трудности в концентрацията, разсейване на вниманието и повишен риск от допускане на грешки. Същевременно в големите съдилища липсва възможност за ползване на самостоятелни кабинети и на много места и към момента магистратите работят по трима в кабинет. Реализирането на модел № 4 ще доведе до още по-голямо пренаселване на помещенията със съответните негативни последици, както за ефективността на работата, така и за здравето на служителите.

Според мен на настоящия етап от развитието на обществото следва да се заложи на реформа в точно обратната посока, а именно да се търсят решения за увеличаване на работата и натоварването на малките съдилища и пренасочване на повече дела към тях, съответно евентуално на и съдии и персонал.

Действително може да бъде споделено изказването на един от участниците в дискусиите при обсъждане на реформата, че хората от малките населени места ходят на пазар в големите градове, съответно не би било проблем, ако се наложи да отидат и до съда в големия град. Това, обаче, важи и в обратната посока, че не би било проблем при необходимост човек от по-големия град да отиде на дело в съд в малък град. Развитието на транспорта и на пътната инфраструктура води до подобряване на достъпа до всички населени места и към момента са налице условия по-голям брой дела да се насочат към малките съдилища, където гражданите ще могат да получат по-бързо и качествено правосъдие. Работата на специализирания наказателен съд, в който се разглеждат дела от цялата страна, включително спешни производства като мерки за неотклонение, разрешения и одобрения на претърсвания, обезпечителни производства, показва че може да се създаде организация за срочно произнасяне и при значителна отдалеченост на съда от населеното място, в което се води разследването. Развитието на съвременните технологии дава възможност за различни средства за комуникация при сезиране на съда, предоставяне на материалите по делото и провеждане на производства.

Следва да се работи за развитие на електронното правосъдие, при което подобно на въведените в НПК задължения на наказателните съдилища, да издават актовете си изцяло в електронен вид от 30.06.2021г., може да се въведе идентично задължение за прокуратурата и определени категории производства да се внасят в съда изцяло в електронен вид. Това ще позволи същите да се разпределят към по-слабо натоварени съдилища, без да се налага физическо движение на хартиени материали, и страните в процеса да получават съдебните актове в електронен вид на е-мейл или да си ги изтеглят от ЕИСС, при наличие на регистрация в нея. Такива процедури могат да се предвидят и за административните органи, по чиято инициатива се образуват дела или чрез които се подават жалби на граждани. В гражданския оборот електронното движение на документи също се развива интензивно и редица адвокати, юридически и физически лица също все по-често предпочитат да

направят исканията и изявленията си в електронен вид, както и да получат необходимите им съдебни актове и протоколи по електронна поща. Голяма част от закритите производства могат да се провеждат изцяло в електронна среда.

При изтичане на определен период от време, след заработване на електронното правосъдие, може да се направи анализ какъв процент от различните категории дела се развиват в електронен вид и съответно по какъв начин да се промени подсъдността, за да се насочи по-голяма част от тях към малките съдилища.

Същевременно запазването на предоставената за периода на действие на извънредната епидемична обстановка възможност за дистанционно участие в съдебни заседания не би затруднило страните да участват и в открито заседания в по-отдалечени съдилища.

Ето защо според мен приетия модел № 4 се базира на изцяло погрешна концепция за посоката на развитие на съдебната система и същият би довел да значително влошаване на качеството и бързината на правосъдието в страната. Следва да се приеме изцяло нова концепция, която да отчита съвременните тенденции в развитието на обществото и на комуникациите. Да се предвидят всички последици от промените. Да се приемат решения, които целят намаляване на рисковете за здравето на гражданите, подобряване на жизнената и работна среда, намаляване на замърсяването на околната среда, облекчаване на пътния трафик в населените места, на струпването на хора и автомобили в идеалните градски центрове. Да се постигна реално намаляване на натоварването на магистратите и администрацията в големите съдилища, като същевременно са подобри работната им среда. Да се осигурят по-добра достъпност на гражданите до правосъдие и по-добри и здравословни условия за провеждане на съдебните заседания.

Нито една от тези цели не се постига от приетия модел № 4. Напротив, същият би довел до влошаване на ситуацията по всеки един от изброените показатели.

Относно предвиденото прехвърляне на компетентност от районен в окръжен съд, същото не е обосновано с никакви реални аргументи, доколкото районните съдилища се справят много добре с възложените им дела и осигуряват качествено и срочно правосъдие. Тук явно целта е била да се осигури бързо кариерно израстване на определени съдии, предвид проблемите, които среща ВСС във връзка с атестирането на магистрати и

провеждането на конкурси. Следва да се има предвид, че най-различни форми на атестиране и на конкурси се прилагат безпроблемно в много държавни органи, в частни предприятия, в различни държави и международни организации, като единствено при Висшия съдебен съвет тези процедури са съпроводени със значителни забавяния и проблеми. Това води до извод, че в случая се касае за проблем от изцяло субективно естество, който би се решил при избиране на едни по - организирани и работоспособни хора в следващия състав на ВСС и не се налагат организационни реформи, още по-малко законови промени в подсъдността на делата.

Ако се цели по-справедлива оценка на труда и заслугите на магистратите, могат да се намерят различни варианти за преструктуриране на заплащането, като се даде по-голяма тежест на професионалния опит, на придобития ранг или на натоварването, при което да е налице възможност съдия от по-ниско ниво в определени случаи да получи по-високо заплащане от такъв от по-горен по степен съд. В други държавни органи и частни структури се прилага подобен тип оценка на труда и не винаги по-високата длъжност предполага по-висока заплата. Според мен този подход следва да се приложи и при определяне на заплатите в съдебната система, като така ще се елиминира усещането за липса на справедливост при оценката на конкретния принос на отделните магистрати и ще се повиши мотивацията за работа. Изкуственото възлагане на дейности на по-горни съдилища с цел повишаване на определени съдии, определено не би могло да постигне този ефект. Напротив, същото ще генерира конфликти и противопоставяния, доколкото към момента е ниско доверието в обективността на процедурите, по които ВСС организира повишаването на магистратите.

По изложените съображения считам, че следва да се проведе широко обсъждане в обществото на текущите проблеми в съдебната власт и на тенденциите за бъдещото развитие на правосъдието и да се изготви изцяло нов модел за съдебна реформа.

С УВАЖЕНИЕ:

/Пламен Евгениев/